

26.6.2008

Dnro 4171/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

ERITYISTÄ HOITOA TARVITSEVAN LAPSEN RAUHOITTAMINEN KIINNIPITÄMÄLLÄ PÄIVÄKODISSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 10.12.2006 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan sähköpostiviestissä erityislastentarhanopettajan hänen poikaansa kohdistamia kasvatustoimenpiteitä Helsingissä sijaitsevassa päiväkodissa. Hänen lapsensa hänelle 5.12.2006 kertoman mukaan erityislastentarhanopettaja oli istunut useita kertoja lapsen vatsan päällä ja painanut häntä lattiaan, jolloin häntä oli sattunut. Kantelija piti tapahtunutta lapseen kohdistuneena väkivaltana ja tiedustelikin, oliko tällainen kasvatustoiminta laillista ja eettisten periaatteiden mukaista.

3 ASIASSA SAATUJEN SELVITYSTEN SISÄLTÖ

3.1 Päiväkodin selvitys tapahtumista

Erytislastentarhanopettajan selvitys

Erytislastentarhanopettajan selvityksestä ja sosiaaliviraston liittämistä päiväkodissa laadituista lasta koskevista muistiinpanomerkinnöistä ilmenee, että lapsen käyttäytymisen vuoksi on jouduttu useaan otteeseen käyttämään sylihoitoa tai oikeastaan kiinnipitämistä.

Erytislastentarhanopettaja kertoi sylihoidon tarkoituksena olevan luoda lapselle turvallinen tilanne tunnetilan purkamiseen ja samalla suojella muita lapsia ja aikuisia lapsen vahingoittamisyrityksiltä. Jos lapsen rauhoittaminen sylissä ei onnistu, käytetään asentoa, jossa lapsi on vatsallaan patjalla. Potkimisen estämiseksi aikuinen istuu kevyesti lapsen reisien päällä. Lyömisen ja raapimisen estämiseksi aikuinen pitää lapsen käsiä selän takana. Kaikki toteutetaan lasta vahingoittamatta. Erytislastentarhanopettaja kertoi käyttävänsä sylihoitomenetelmää aina viimeisenä keinona välttämättä voimankäyttöä tai lapsen satuttamista.

Erytislastentarhanopettajan selvityksen mukaan lapsen äidille oli selvitetty, mitä sylihoito tarkoittaa ja jokaisesta sylihoitokerrasta oli hänen mukaansa äidille myös tiedotettu erikseen yleensä puhelimitse tai lasta päivähoidosta haettaessa. Erytislastentarhanopettajan selvityksen mukaan "raivonpuuskan vallassa (lapsen nimi) käyttäytyy hyökkäävästi aikuista kohtaan. Hän sylkee, lyö, potkii, raapii ja puree. Hän on ikäisekseen isokokoinen ja vahva lapsi".

Erityislastentarhanopettajan selvityksen mukaan sylihoidon käytöstä yleensä on keskusteltu kiertävän erityislastentarhanopettajan ja päiväkodin henkilöstön kanssa. Tietoa menetelmästä on esillä päiväkodin henkilökunnan ilmoitustaululla työn tueksi. Erityislastentarhanopettaja oli saanut tietoa menetelmästä myös erityislastentarhanopettajan koulutuksessa.

Erityislastentarhanopettaja kertoi toimineensa sylihoitotilanteissa oikein ja erityislastentarhanopettajan ammatillisuuden vaatimalla tavalla. Hän piti kantelussa esitettyjä syytteitä perusteettomina ja kunniaansa ja ammattietiikkaansa loukkaavina.

Päiväkodin johtajan selvitys

Päiväkodin johtajan selvityksen mukaan lapselle oli laadittu 1.4.2005 ensimmäisen kerran erityisen tuen järjestämistä varten kuntoutussuunnitelma yhdessä perheen kanssa. Lapsen hoidon ja kasvatuksen suunnitteluun ovat osallistuneet mm. lasten ja nuorten sairaala, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä lastensuojelun työntekijä. Kuntoutussuunnitelmassa oli yhtenä toimenpiteenä sovittu sylissäpi-tohoidosta silloin, kun lapsi ei muilla toimenpiteillä rauhoitu ja käyttäytyy itseään, toisia tai ympäristöä kohtaan aggressiivisesti ja vahingoittaen.

Päiväkodin johtajan mukaan lapsen voimakkaat pahanolon tunteet ja raivonpuuskat ovat olleet haaste päiväkodin esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestämiselle. Johtaja ilmoitti tuntevansa lapsen, perheen ja päivähoidon henkilöstön tilanteen. Hän totesi, että lapsen varhaiskasvatuksessa on vaikeissa olosuhteissa toimittu eettisellä ja laillisella tavalla.

3.2

Lasten päivähoidon vastuualueen selvitys

Lasten päivähoidon vastuualueen päivähoidon johtajan selvityksen mukaan lasten varhaiskasvatuksessa käytetään erilaisia pedagogisia menetelmiä, joita työntekijät oppivat sekä koulutuksessa että työelämässä, eikä päivähoidon vastuualueella ole ohjeistettu eri menetelmiä. Vastuualue ei ole antanut ohjeita siitä, miten lasta estetään vahingoittamasta itseään tai muita.

Päivähoidon johtajan selvityksen mukaan kyseessä olevan lapsen hoitaminen on ollut henkilöstölle haastavaa. Lapsen raivotessa päiväkodissa on ollut useampi aikuinen estämässä häntä vahingoittamasta muita. Lasta ei ole onnistuttu ison koon ja voimien vuoksi pitämään sylissä ja häntä onkin pidetty vatsallaan patjalla. Potkimisen estämiseksi aikuinen on istunut hänen reisiensä päällä ja lyömisen ja raapimisen estämiseksi hänen käsiään on pidetty selän takana.

Päivähoidon näkemyksen mukaan lapsen hoidon tarpeisiin olisi voitu keväällä 2006 vastata parhaiten toisen päiväkodin erityisryhmässä, mutta lapsen äiti ei halunnut hakea tätä paikkaa. Myöskään moniammatillinen yhteistyö (lasten- ja nuorten sairaalan kanssa) ei ollut toteutunut vuosina 2005 ja 2006.

Selvityksen mukaan kantelu on nostanut esiin kysymyksen päivähoidon toiminnan edellytyksistä silloin, kun yhteistyö lasta hoitavien tahojen välillä osoittautuu vaikeaksi toteuttaa. Selvityksen mukaan päivähoidon vastuualueella tullaan välittömästi käynnistämään selvitys ns. sylihoidon käytön yleisyydestä sekä luomaan menettelytavat sylihoidon kirjaamiseen, tiedottamiseen ja seurantaan. Kun lasta joudutaan estämään pitempiaikaisesti tai toistuvasti, päiväkodin henkilöstön ja perheen tulee pikaisesti arvioida lapsen tarvitsemia tukitoimia. Lisäksi henkilöstölle tulee järjestää konsultaatiota lapsen kokonaistilanteen arviointiin ja lapselle tulee varmistaa riittävät kuntoutustoimenpiteet.

3.3

Sosiaaliviraston lausunto

Sosiaaliviraston lausunnon mukaan syyllisäpitoa ei ole ohjeistettu eikä sen mahdollisesta käytöstä päiväkodeissa ole kerätty systemaattisesti tietoja. Sosiaalivirasto oheisti sosiaaliviraston sisäisessä Intra-verkossa olleet syyllisäpitoaohjeet. Lausunnon mukaan kyseiset "ohjeet" eivät olleet päivähoitoalueella tai sosiaalivirastossa hyväksytyjä ohjeita. Lausunnon mukaan "ohjeet" oli jo lausunnon antamishetkellä poistettu verkosta.

Sosiaaliviraston näkemyksen mukaan lapsen rauhoittamiseksi on tullut päiväkodissa ryhtyä tarvittaviin lapselle turvallisiin toimenpiteisiin. Tässä rauhoittamisessa on tullut ottaa huomioon myös muut päivähoitossa olevat lapset ja heidän tarpeensa. Syyllisäpitoaohjeiden tarkoituksena on saatujen selvitysten mukaan ollut rauhoittaa lasta itseään sekä turvata myös muiden lasten ja henkilökunnan turvallisuus.

Sosiaalivirasto katsoi launnossaan, ettei se voinut arvioida puutteellisten asiakirjamerkintöjen johdosta sitä, olivatko käytetyt keinot suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja missä tilanteissa syyllisäpitoa oli tullut ehdottomasti käyttää.

Sosiaaliviraston näkemyksen mukaan erityislastentarhanopettaja oli toiminut hankkimansa opetuksen ja hänen tällöin käytössä olleiden "sisäisten ohjeiden" perusteella ja niiden mukaisella tavalla. Nyt kyseessä olevan lapsen syyllisäpitoon olivat turvautuneet myös muut päiväkodin henkilökuntaan kuuluvat työntekijät. Lapsen erityisen hoidon tarve on ollut tiedossa myös päiväkodin johtajalla sekä alueen päivähoitoalueen päälliköllä.

Sosiaaliviraston lausunnon mukaan lisäämällä resursseja lapsen hoitoon ei välttämättä olisi päästy parempaan tai positiivisempaan lopputulokseen lapsen kannalta. Lapsen rauhoittamiseksi ja tilanteiden selvittämiseksi olisi joka tapauksessa jouduttu näissäkin tilanteissa ryhtymään eriaikaisiin rauhoittamistoimenpiteisiin. Sosiaalivirasto totesi, että lapsen rauhoittaminen useamman aikuisen toimesta olisi voinut olla lapsen kannalta ongelmallista.

3.4

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Ministeriön lausunnon mukaan syyllisäpitoa on vuosien mittaan jouduttu turvautumaan useamman kerran kantelijan lapsen kohdalla hänen saamiensa toistuvien raivokohtauksien takia. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksessä ja launnossa on kuvattu melko yksityiskohtaisesti syyt ja edellytyksiä, joiden vallitessa toimenpiteeseen on katsottu olevan välttämätöntä turvautua ja joiden vallitessa tällaiseen rauhoittamiseen on kantelun kohteena olevassa yksittäistapauksessa jouduttu turvautumaan. Samaten on kuvattu, miten asiasta on pyritty sopimaan ja keskustelemaan lapsen äidin kanssa ja miten häntä on pyritty informoimaan asiasta.

Ministeriö toteaa, että päivähoitojärjestämisestä ja toteuttamisesta tulee pyrkiä sopimaan huoltajan kanssa ja hänen toivomassaan muodossa. Lapselle erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi mahdollisesti tehtävät tutkimukset ja erityisen tuen järjestäminen, sekä lasta koskevien salassa pidettävien tietojen hankkiminen tai luovuttaminen edellyttävät huoltajan suostumusta tai toimivallan perustumista lakiin. Lapsen käyttäytymisen päivähoitopaikassa tulee kuitenkin olla sellaista ja hänen mahdollisiin erityisen tuen tarpeisiinsa tulee olla vastattu siten, että tilanne päivähoitopaikassa on kokonaisuutena arvioiden kaikille turvallinen.

Ministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että päivähoitopaikan henkilöstön tulee viime kädessä harkita lastensuojelulaissa tarkoitetun lastensuojeluilmoituksen tekemistä lapsen terveyden ja kehityksen turvaamisen sitä vaatiessa, jos päivähoiton toteuttamisesta ja siihen liittyen lapsen erityisen tuen tarpeisiin vastaamisesta ei voida sopia lapsen huoltajien kanssa.

Ministeriön lausunnon mukaan päiväkodissa hoidettavien lasten ikä ja kehitystaso huomioon ottaen korostuu se, että lapsen rauhoittamisen lasta kiinni pitämällä, jos siihen joudutaan turvautumaan, tulee olla lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistavaa, hoidollista ja huollollista, ammatillisesti osaavaa ja lasta ja hänen ihmisarvoaan tukevaa. Toimenpide ei luonnollisesti milloinkaan saa olla lapselle rangaistuksen luonteinen.

3.5

Sosiaalivirastossa vireillä olevat jatkotoimenpiteet

Sosiaalivirasto totesi minulle antamassaan lausunnossa, että sen mielestä oli ilmeisen välttämätöntä selvittää sylihoidon yleisyys ja sen käyttö kaikissa Helsingin päiväkodeissa. Tämän jälkeen on päivähoiton vastuualueen punnittava lausunnon mukaan sitä, miten mainittuun menetelmään ylipäätään suhtaudutaan Helsingissä.

Lasten päivähoiton vastuualueen 13.6.2008 antaman lisäselvityksen mukaan vastuualueen johtoryhmässä sovittiin 12.12.2007, että päivähoidossa tehdään kartoitus lasten hoidollisen kiinnipitämisen yleisyydestä 2.1. – 31.5.2008. Kyselyn mukaan hoidollista kiinnipitämistä käytettiin tuona aikana 227 lapselle, mikä oli noin 1,2 prosenttia lapsista (päivähoidossa on yhteensä noin 19 000 lasta). Lisäselvityksen mukaan saatuja tuloksia analysoidaan tarkemmin syksyllä 2008 ja tällöin sovitaan jatkotoimenpiteistä. Lisäselvityksen mukaan selvitettäväksi tulee ainakin tapausmäärien vaihtelujen perusteet alueittain, toistuvat hoidollisen kiinnipitämisen tilanteet sekä se, millaista tukea lapselle, perheelle ja päivähoiton henkilöstölle on tarvittu ja saatu sekä tarve neuvotella eri ammatillisten yhteistyötahtojen kanssa ja arvioida yhdessä varhaiskasvatuksellisten keinojen riittävyttä lapsikohtaisen tuen järjestelyissä.

Sosiaaliviraston lausunnon mukaan on välttämätöntä ohjeistaa työntekijöitä riittävästi siitä, missä tilanteissa ja millä tavoin sekä missä laajuudessa lapsen yksityisyyteen (oikeastaan koskemattomuuteen) voidaan puuttua. Tällöin ohjeistettavaksi tulee lausunnon mukaan erityisesti se, mitkä ovat hyväksyttävät menetelmät päivähoidossa lapsen hoitoa ja huolenpitoa järjestettäessä. Sosiaaliviraston lausunnon mukaan on myös välttämätöntä luoda menettelytavat asioiden kirjaamiselle sekä siitä, miten lapsen huoltajille kerrotaan mahdollisesta sylihoidosta ja miten heitä kulloinkin informoidaan sen mahdollisesta käytöstä.

Sosiaaliviraston johtavan lakimiehen 6.6.2008 antaman lisäselvityksen mukaan Helsingin kaupungin päivähoidossa tehdään jokaiselle lapselle lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien ja mahdollisuuksien mukaan lapsen kanssa. Sen tarkoituksena on turvata lapsen kuuleminen ja vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa päivähoitoon. Erityistä tukea saaville lapsille tehdään lisäksi kuntoutussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa että kuntoutussuunnitelmaa voidaan milloin tahansa tarkentaa joko vanhempien tai henkilökunnan aloitteesta. Kaikkien lasten varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään yhdessä vähintään vuoden välein. Lisäselvityksen mukaan lapsen vanhempia tuetaan tarvittaessa hakemaan apua lapselle ja perheelle sosiaalitoimen tai terveydenhuollon palveluista. Vanhempien kanssa neuvotellaan, miten heidän lapsensa kanssa menetellään päivähoidossa haastavissa tilanteissa. Tässä yhteydessä sovitaan tarvittaessa myös lapsen hoidollisesta kiinnipitämisestä, mikä tarkoittaa lisäselvityksen mukaan rajaamista ja/tai estämistä viimesijaisena keinona. Lapsen rajaamisesta ja/tai e-

tämisestä käyty neuvottelu kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kiinnipitämisen tilanteista kerrotaan vanhemmille ja myös siihen liittyvä keskustelu dokumentoidaan.

Lisäselvityksen mukaan kiertävät erityislastentarhanopettajat toimivat ensisijaisesti päivähoidon henkilöstön asiantuntijoina erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvatustilanteissa ja he ohjaavat tarvittaessa henkilöstöä myös perheen kanssa toimimisesta.

Lisäselvityksen mukaan tarkemmat ohjeet pohditaan sen jälkeen kun koonti kevättoimikauden 2008 kiinnipitämisen tilanteista on tehty ja analysoitu. Ohjeista päätetään päivähoidon johtoryhmässä syksyllä 2008.

4

RATKAISU

4.1

Sylissäpitohoidosta

Tämän kanteluasian yhteydessä on käytetty eri termejä lapsen rauhoittamisessa käytetyistä menettelyistä. Tällaisia ovat mm. lapsen kiinnipitäminen, sylihoito, sylissäpitohoito, sylissärauhottaminen, kiinnipitohoito, Holding-hoito ja lapsen estäminen vahingoittamasta itseään tai muita.

Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikössä vuonna 2001 valmistuneessa opinnäytetyössä oli tutkittu päiväkodin työntekijöiden kokemuksia ja mielipiteitä sylissäpito hoidosta sekä sen käytöstä aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tukena (opinnäytetyön laatijoina Susanna Huttunen ja Terhi Kananen). Opinnäytetyön johdanto-osassa todetaan kiinnipito hoidon olevan yleisnimitys, joka käsittelee kaiken ikäisille annettavan kiinnipidon. Terapeuttinen kiinnipito on laitoksissa toteuttavaa kiinnipitoa tai sylissäpitoa. Sylissäpidolla eli sylissäpito hoidolla tarkoitettiin tutkimuksessa esimerkiksi aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen pitämistä tiukasti sylissä hellittämättä ja rakastavasti niin kauan, kun hänelle tulee parempi olo (Jirina Prekop teoksessaan Olisitpa pitänyt minusta tiukasti kiinni... kiinnipitoterapian perusteet ja käyttö, Helsinki Kehitysvammaliitto, 1993). Tässä opinnäytetyössä käytiin pienten lasten kiinnipito hoidolle nimitystä sylissäpitohoito, koska tutkimuksen kohteena olivat päiväkotikäiset lapset.

Sylissäpitohoitoa käytetään nähtävästi jonkin verran Suomen päiväkodeissa. Tiedossani ei ole, että hoidon käytön yleisyydestä päiväkodeissa olisi tehty valtakunnallista selvitystä. Sylissäpitohoito on erotettava normaalista lapsen sylissäpidosta, joka on tavanomainen keino hoitaa pientä lasta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön lausunnossa on tuotu esiin lastensuojelulakiin tehty muutos, jolla lisättiin säännökset rajoitustoimenpiteistä (nämä tulivat voimaan 1.11.2006). Lastensuojelulaissa mainittuja rajoitustoimenpiteitä voidaan kohdistaa vain lastensuojelulaitokseen sijoitettuun huostaan otettuun lapseen. Eräs lastensuojelulain mukainen rajoitustoimenpide on kiinnipitäminen (lastensuojelulain 68 §). Sen sijaan lakiin lasten päivähoitosta (36/1973) ei sisälly vastaavaa säännöstä, joka nimenomaisesti oikeuttaisi päiväkotihoidossa olevan lapsen kiinni pitämiseen päiväkodissa. Ministeriön lausunnon mukaan ainakaan Ruotsin, Norjan tai Tanskan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä syli hoidon käytöstä lasten päivähoitossa.

Lapsi on päivähoitossa hänen huoltajansa tekemän hakemuksen perusteella. Päivähoitossa on kyse pienistä, pääsääntöisesti alle oppivelvollisuusikäisistä lapsista. Päivähoiton kasvatustavoitteet myös poikkeavat oleellisesti lastensuojelulaissa tarkoitetuista tilanteista ja tavoitteista. Päivähoiton

keskeisenä tavoitteena on kokonaisvaltainen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Lastensuojelulaissa tavoitteena on julkisen vallan toimesta turvata lapselle lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 1 §:ssä ja perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu turva ja välttämätön huolenpito tilanteessa, jossa lapsen terveys tai kehitys kodin olosuhteista tai lapsen omasta käyttäytymisestä johtuen vaarantuu tai uhkaa vaarantua.

Päivähoitohenkilöstön riittävydestä ja ammattitaidosta sekä henkilöstön riittäviksi tai mahdollisiksi toteamista tai arvioimista lapsen rauhoittamisyrittämisistä ja muista lapsen tukemista edesauttavista toimenpiteistä huolimatta saattaa ministeriön lausunnon mukaan päiväkodissa syntyä tilanteita, joissa aggressiivisesti tai muutoin rajattomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseksi ainoalla lapselle turvallisella tavalla tosiasiallisesti joudutaan turvautumaan monella tapaa luonteeltaan samantapaiseen toimenpiteeseen, jonka käytön edellytyksistä lastensuojelulain 64 ja 68 §:ssä on säännelty.

Sosiaaliviraston lausunnon mukaan syyllisäpitohoito eroaa (tai pitäisi erota) lastensuojelulain mukaisesta kiinnipitämisestä. Lastensuojelulaissa tarkoitettuna kaltaisen menettelyn tuominen päivähoitoon ei ole lausunnon mukaan perusteltua. Syyllisäpito- tai oikeammin syyllisärauhottamisen tarkoituksena tulisi olla saada aggressiivisesti tai rajattomasti käyttäytyvä lapsi rauhoittumaan lapselle turvallisella tavalla. Voiman käyttö tai lasta muutoin alistava menettely ei voi koskaan olla hyväksyttävää.

4.2

Oikeusohjeet

Asiaan liittyvät oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä.

4.3

Menettelyn arviointi

Selvityksissä on kuvattu se, miten kiinnipito on lapsen kohdalla toteutettu. Selvitysten mukaan erityislastentarhanopettaja ja muu päiväkodin henkilökunta on rauhoittamistilanteessa istunut lapsen jalkojen päällä.

Annetuista selvityksistä ei ilmene, että lapsi olisi ilmaissut häntä kiinnipitäneelle, että häntä olisi satuttanut kiinnipitotilanteessa. Näin lapsi on kuitenkin myöhemmin kertonut äidilleen. Selvityksistä ei myöskään ilmene, keskusteltiinko 6-vuotiaan lapsen kanssa kiinnipitotilanteista tai hänen voinnistaan kiinnipidon jälkeen.

Pidän tärkeänä, että lapsen kanssa keskustellaan jälkikäteen tilanteesta ja hänen voinnistaan, mikäli se lapsen kehitystaso ja muut mahdolliset seikat huomioon ottaen voidaan katsoa mahdolliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Kun tapahtumat kirjataan, tulisi tällöin myös kirjata mitä mieltä lapsi on tapahtuneesta kiinnipidosta ja miten hän voi kiinnipitämisen jälkeen.

Erityislastentarhanopettaja on kuvannut antamassaan selvityksessä yleisesti menetelmää, jota on käytetty lapsen rauhoittamiseksi. Yksityiskohtaisesti hän on kertonut viimeisestä sylihoitoa vaatineesta tilanteesta 25.10.2006. Tuolloin hän oli kertomansa mukaan mm. joutunut pitämään lasta voimallisesti käsistä kiinni. Erityislastentarhanopettajan selvitys osoittaa mielestäni, että tilanne oli erityisen haastava. Lapsen kiinnipitäminen siten, että lapsi makaa lattialla vatsallaan aikuisen istuessa jalkojen päällä, ei vaikuta syyllisäpito- tai oikeammin syyllisärauhottamiselta sanan varsinaisessa merkityksessä. Toisaalta menettely saattaa isomman lapsen kohdalla olla jossakin tilanteessa ainoa tapa rauhoittaa lapsen aggressio.

Lasta koskevasta 4.4.2006 laaditusta päivähoiton toteutussuunnitelmasta ilmenee lapsen aggressiiv-

vinen ja osin rajaton käyttäytyminen sekä lapselle annettu sylihoito ja sen runsaus. Toteutussuunnitelma oli laadittu yhdessä lapsen äidin ja päiväkodin henkilökunnan kesken.

Huomioitavaa on päivähoidon luonteesta johtuen, että lapsen kiinnittäminen edellyttää aina vanhempien tai huoltajan suostumusta tähän menettelyyn. Mikäli tarvetta menettelyyn on, merkitsee lapsen kiinnittäminen puuttumista lapsen koskemattomuuteen, joka perusoikeuksien näkökulmasta edellyttää laissa säädettyä perustetta. Käsitykseni mukaan pientä lasta voidaan kuitenkin hoitaa yhteisymmärryksessä hänen huoltajansa kanssa siinäkin tapauksessa, että lapsi vastustaa toimenpiteitä. Lapsen rauhoittaminen kiinni pitämällä tulee kuitenkin aina olla lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistava, hoidollista ja huollollista, ammatillisesti osaavaa ja lasta ja hänen ihmisarvoaan tukevaa.

Käsitykseni mukaan erityislastentarhanopettajan menettelyä ei saadun selvityksen perusteella voida pitää moitittavana. Asiassa saadun selvityksen mukaan erityislastentarhanopettaja ja muu päiväkodin henkilökunta ovat käsitykseni mukaan toimineet lapsen rauhoittamisessa tilanteen edellyttämällä tavalla.

Helsingin sosiaaliviraston lausunnon mukaan päivähoidon vastuualueen selvityksestä ja sen liitteistä ilmenee, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen ei ole kuitenkaan pystytty vastaamaan päivähoidossa kaikilta osin parhaalla mahdollisella tavalla.

Asiassa saadun selvityksen mukaan päivähoito on pyrkinyt lapsesta annettujen lääkärinlausuntojen (Helsingin yliopistollisen keskussairaalan lasten ja nuorten sairaalan lääkärinlausunto 21.5.2001 ja Auroran sairaalan pienten lasten psykiatrisen yksikön 19.8.2004 tekemä loppuarvio) ja toisaalta omien havaintojensa perusteella turvaamaan lapselle hänen tarvitsemaansa päivähoitoa pienentämällä hänelle osoitettua lapsiryhmää, osoittamalla lapselle erityislastentarhanopettajan palveluja sekä tarjoamalla lapsen huoltajalle mahdollisuutta siirtää lapsi erityisryhmään.

Erityispäivähoitoa koskevista esityksistä 6.4.2005 ja 18.4.2006 ilmenee, että sylihoidosta oli nimenomaisesti keskusteltu lapsen äidin kanssa. Asiakirjoista tai annetuista selvityksistä ei kuitenkaan ilmene, miten huoltaja oli suhtautunut sylihoidon käyttöön. Selvityksistä ei myöskään ilmene, selvitetiinkö huoltajalle käytettyjen keinojen luonnetta ja niiden kestoa. Helsingin sosiaalivirasto on launnessaan kiinnittänyt edellä mainittuihin seikkoihin huomiota.

Korostan, että päiväkodin tulee hoitaa lasta tukemalla lapsen kotia kasvatustehtävässä siten, että lapsen kiinnittämisestä kerrotaan huoltajille ja ne selvitetään mahdollisimman tarkasti. Tällöin myös vanhempien mielipiteet tulee mahdollisuuksien mukaan kirjata.

Pidän tärkeänä sylissäpito-hoidon / kiinnittämisen käsitteiden määrittelyä, jotta ei esiintyisi sellaisia käytäntöjä, joita ei jälkikäteen tarkastellen voida pitää hyväksyttävänä hoidollisena menettelynä päivähoidossa.

Totean lisäksi, että perus- ja ihmisoikeuksien valossa on tarpeen selvittää, mitkä ovat hyväksyttävät menetelmät päivähoidossa olevan lapsen hoidossa. Tätä edellyttää lasten, huoltajien ja päiväkotien henkilökunnan oikeusturva. Helsingin sosiaalivirasto onkin alkanut selvittää kiinnittotilanteiden yleisyyttä. Lisäksi sosiaalivirasto on laatimassa asiassa ohjeet päiväkotien henkilökunnalle.

Saatan Helsingin sosiaalivirastolle tiedoksi edellä kohdassa 4.3 toteamani käsitykset. Korostan, että lasta tulee mahdollisuuksien mukaan kuulla kiinnipidon jälkeen, mikäli se lapsen kehitystaso ja muut mahdolliset seikat huomioon ottaen voidaan katsoa mahdolliseksi. Joka tapauksessa tulisi tehdä havainnot hänen voinnistaan sekä kiinnipidon aikana että sen jälkeen. Nämä havainnot ja lapsen mielipide olisi hyvä kirjata. Lisäksi huoltajan mielipide kiinnipitämisestä olisi hyvä kirjata esimerkiksi lapsen kuntoutussuunnitelmaan.

Päätökseen dnro 4171/4/06 liittyvät oikeusohjeet

Liite 1

Laki lasten päivähoidosta (36/1973)

1 a § (23.12.1999/1290)

Kun perusopetuslain (628/1998) mukaista esiopetusta järjestetään tämän lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa, sovelletaan esiopetukseen, mitä tässä laissa tai sen nojalla asetuksella säädetään, jollei perusopetuslaissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä.

2 §

Lasten päivähoitoa voivat saada lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset. Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. (25.3.1983/304)

2 a § (25.3.1983/304)

Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.

Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö.

Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen.

3 § 2 mom

Päiväkoti tai sen osa voidaan järjestää lasten erityisen hoidon tai kasvatuksen tarpeen perusteella erityispäiväkodiksi. (17.9.1982/698)

6 § (18.5.1990/451)

Päivähoidon tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan olla lapselle ja lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopiva.

7 a § (31.12.1985/1119)

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan lapselle kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa.

11 §

Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvottuna siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa, taikka vanhempainrahakauden päätyttyä välittömästi pidetyn isyysrahakauden tai sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n perusteella siirretyn isäkuukauden päättymisen jälkeen, ja että lapsi voi olla päivähoitossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttäytymistä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa. (22.12.2006/1344)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)

1 LUKU

Yleiset säännökset

1 §

Lapsen huolto

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.

4 §

Huoltajan tehtävät

Lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin 1 §:ssä säädetään. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muita henkilökohtaisista asioista.

Ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin.

Huoltaja edustaa lasta tämän henkilöä koskevissa asioissa, jollei laissa ole toisin säädetty.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa.

2 luku

Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet

4 §

Oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun

Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa.

7 §

Palvelu- ja hoitosuunnitelma

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa sekä 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka asiakkaan ja hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa. Suunnitelman sisällöstä ja asiaan osallisista on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

8 §

Itsemääräämisoikeus ja osallistuminen

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Asiakkaan kuulemisesta ennen häntä koskevan päätöksen tekemistä säädetään hallintolaissa. (30.12.2003/1361)

Asiakkaan tahdosta riippumattomista toimenpiteistä sekä asiakkaan hoitoon tai huoltoon liittyvistä pakotteista ja rajoituksista sekä niitä koskevasta päätöksentekomenettelystä sosiaalihuollossa on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

10 §

Alaikäisen asiakkaan asema

Alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Jos alaikäisen henkilöä koskevassa yksittäisessä sosiaalihuollon asiassa on perusteltu syy olettaa, että huoltaja ei voi puolueettomasti valvoa lapsen etua, tulee sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetun toimielimen tehdä holhoustoimesta annetun lain 72 §:ssä tarkoitettu hakemus tai 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jos se on tärkeää alaikäisen edun turvaamiseksi. Alaikäisen toivomukset ja mielipide asiassa on selvitettävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

12 §

Asiakkaan ja hänen edustajansa tietojenantovelvollisuus

Asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa on annettava sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetulle toimielimelle ne tiedot, joita tämä tarvitsee sosiaalihuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa.

Asiakkaalle on annettava tieto siitä, mistä muualta ja mitä häntä koskevia tietoja voidaan suostumuksesta riippumatta hankkia. Asiakkaalle on varattava tilaisuus tutustua muualta hankittuihin tietoihin samoin kuin tilaisuus antaa asiassa tarpeellista selvitystä.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

6 §

Yhdenvertaisuus

3 mom

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

7 §

Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

19 §

Oikeus sosiaaliturvaan

3 mom

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

22 §

Perusoikeuksien turvaaminen

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yleissopimus lapsen oikeuksista

3 artikla

1. Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

2. Sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin.

3. Sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelutnoudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa.

4 artikla

Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sopimusvaltiot ryhtyvät mahdollisimman täysimääräisesti tällaisiin toimiin käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa.

5 artikla

Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhempien tai paikallisen tavan mukaisen suurperheen tai yhteisön, laillisten holhoojien ja huoltajien tai muiden lapsesta oikeudellisesti vastuussa olevien henkilöiden vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia tarjota lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti asianmukaista ohjausta ja neuvoa tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien käyttämiseksi.

12 artikla

4. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

5. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimitissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimieliimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

Tapahtuma-ajan jälkeen voimaan tullut

Lastensuojelulaki (417/2007)

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja mori-puoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

2 §

Vastuu lapsen hyvinvoinnista

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyn edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

4 §

Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytystä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

9 §

Tuki koulunkäyntiin

Kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen.

5 luku

Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanotto toimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Avohuolto

34 §

Velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä:

- 1) jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia.

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

11 luku

Rajoitukset sijaishuollossa

61 §

Säännösten soveltamisala

Tämän luvun 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia sovelletaan sekä perhehoitona että laitoshuoltona järjestetyssä sijaishuollossa ja 64–74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa.

Tämän luvun säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa, sovelletaan kaikissa 57 §:ssä tarkoitetuissa lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädetään rikoslain 40 luvun 12 §:ssä.

64 §

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa tämän lain 65–73 §:n nojalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

68 §

Kiinnipitäminen

Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitämiseen on selvitys annettava 13 §:n 3 momentissa tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Kiinnipitämisen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen. Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan

Lain 65–70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päätetään, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapsen kohdistettujen

rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen kanssa tulee riittävästi keskustella häneen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden syistä ja mahdollisista vaikutuksista hoito- ja kasvatussuunnitelmaan ja asiakassuunnitelmaan.

Rikoslaki (1889)

4 Luku

6 § (13.6.2003/515)

Voimakeinojen käyttö

Oikeudesta käyttää voimakeinoja virkatehtävän hoitamiseksi tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi sekä oikeudesta avustaa järjestystä ylläpitämään asetettuja henkilöitä säädetään erikseen lailla.

Voimakeinoja käytettäessä saa turvautua vain sellaisiin tehtävän suorittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutenkin.

Jos voimakeinojen käytössä on ylitetty 2 momentissa säädettyt rajat, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos on erittäin painavia perusteita katsoa, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hänen asemansa ja koulutuksensa sekä tehtävän tärkeys ja tilanteen yllätyksellisyys.

7 § (13.6.2003/515)

Rangaistusvastuun lievennys

Vaikka tekijää ei tässä luvussa säädettyjen perusteiden nojalla kokonaan vapauteta rangaistusvastuusta, olosuhteet voidaan kuitenkin ottaa huomioon rangaistusvastuuta lieventävinä siten kuin 6 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa säädetään.

Rikoslain 21 luku

7 § (21.4.1995/578)

Lievä pahoinpitely

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

KKO:1993:151. Lapsen huoltaja oli kasvatustarkoituksessa aiheuttanut lapselle kipua tukistamalla ja luunapveja antamalla. Huoltaja tuomittiin rangaistukseen lievästä pahoinpitelystä.

5 § (21.4.1995/578) Pahoinpitely. Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

14 § (21.4.1995/578)

Heitteillepano

Joka saattaa toisen avuttomaan tilaan tai jättää sellaiseen tilaan henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, ja siten aiheuttaa vaaraa tämän hengelle tai terveydelle, on tuomittava heitteillepanosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.